

BÖLÜM 6

ESKİ TÜRK SÖYLENCERİ VE İNANIŞLAR ÇERÇEVESİNDE ALKARISI: CİNNET FİLMİNİN İNCELENMESİ

Zeynep KOÇER¹

GİRİŞ

Eski Türk inanışlarında farklı güçlere sahip, fiziksel görüntüsündeki çeşitliliklerden, yapma etme kabiliyetine ve insanlar, hayvanlar ve tüm tabiat üzerinde neden oldukların iyi veya kötü dönüşümlere kadar geniş bir spektrumda doğaüstü karakteristikleri bulunan ve sözlü geleneğin parçası olarak nesilden nesile aktarılan birçok varlık vardır. Türklerin İslamiyet'e geçişinden sonra İslam dini tarafından bazı figürlerin varlıkları, insanların o figürlerden yardım istemesi, onlara dua etmesi, kurban sunması gibi eylemler haram kabul edilse de, Anadolu'da bu inanışların devam ettiği ve pratiklerin şekil değiştirerek varlığını devam ettirdiği görülmektedir. Bu araştırmanın ilk bölümünde, Türkiye'nin birçok yerinde ve Kafkasya, İran ve Türkçe konuşulan Orta Asya ülkelerinde çok çeşitli isim, söylence ve inanışlarda yer alan Alkarısı figürü üzerine bir kaynak çalışması yapılmaktadır. İkinci bölümde ise yapılan bu çalışma çerçevesinde Muzaffer Gülçek'in yönetmenliğini yaptığı 2015 yapımı Alkarısı: Cinnat filmindeki Alkarısı inanışına dair etmenler metin analizi yöntemi kullanılarak incelenmektedir.

Eski Türk İnanışlarında Alkarısı

Farklı Türk topluluklarında, Alkarısı figürünün temsil özellikleri benzerlikler göstermelerine rağmen, bu figüre verilen adlar farklı coğrafyalarda değişik şekillerde adlandırılır. Alkarısı; Al, Albastı, Albis, Almis, Albıs, Almastı, Alperisi, Alruh, Alanası, Alvasti, Halarvadı, Albaslı, Albaslı Kadın, Almastı, Alacama, Almaş, Albız, Aşpas, Alkali, Kuyu Kızı, Sarı Çeç, Kara Kula, Harparik gibi çok çeşitli isimlerle Türk topluluklarında karşımıza çıkar. Ahmet Burak Turan (2020, s.22-23) Abanası ya da Al Ana olarak bilinen figürün Yakut Türklerinde, Altay Şamanlığında, Tatar Türklerinde ve Moğollarda karşımıza çıktığını, "köken olarak tüm söylencelerde, kötülüğü, yıkıcılığı, şehveti, aldatmayı, hileyi ve kandırmayı" ifade ettiğini belirtir. Alkarısı, "kefen giymiş bir ölü ya da bir gelin kılığında görüldüğü

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, İletişim ve Tasarımı Bölümü, z.kocer@iku.edu.tr

KAYNAKÇA

- Acıpayımlı, O. (1961). Türkiye'de doğumla ilgili inanmaların etimolojik etüdü. Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Arslan, A, Çelikkaya, Ş, Taşbaşı, A. (2016). Türk kültürü bağlamında Ağrı ili alkarisi inanmaları. Milli Eğitim Dergisi, 45 (212), 201-210. Erişim linki <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36138/405996>
- Azar, B. (2019). Ulu Ana'dan albastiya değişim/dönüşüm sürecinde: Umay. Külliyyat- Osmanlı Araştırmaları Dergisi, (7), 1-7, Erişim linki <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kulliyat/issue/44812/511986>
- Boratav, P. N. (2016). Türk mitolojisi: Oğuzların-Anadolu, Azerbaycan ve Türkmenistan türklerinin mitolojisi. Ankara: Bilgesu.
- BoxOffice Türkiye. 2015 yılındaki tüm filmler. (10.03.2021 tarihinde <https://boxofficeturkiye.com/yillik/2015/tum-filmler,sayfa-12> adresinden ulaşılmıştır).
- Bulut, M. (2010). Mardin'de albastıdan korunma biçimleri. Folklor/Edebiyat, 16, (64), 15-24.
- Çıblak, Y. (2004). Halk kültüründe nazar, nazarlık inancı ve bunlara bağlı uygulamalar. Türklük Bilimi Araştırmaları, (15), 103-125. Erişim linki <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubar/issue/16956/177042>
- Erol, M. (2012). Halep Türkmenleri / Halk Kültürü Araştırması. Ankara: Grafiker Yayınevi
- Gökbel, A. (2007). Anadolu'da varsak Türkmenleri. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Güngör, H., Argunşah, M. (1991). Gagavuz Türkleri, tarih-dil-folklor ve halk edebiyatı. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- İnan, A. (1998). Makaleler ve incelemeler. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- İnayet, A. (2010). Türk dünyası efsane ve masallarında bir dev tipi: Yalmavuz Celmoğuz. İstanbul: Bilge Kültür Sanat
- Kalafat, Y. (2000). Türk dünyası karşılaştırmalı Türkmen halk inançları, sosyal antropoloji araştırmaları. Ankara: Asam Yayınları
- Karini, G. (2013). Halhal (İran) efsanelerine eş zamanlı yaklaşımlar: al karısının kolyesi ve Sümerler. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 13 (2), 67-76.
- Polat, İ. (2020). Türk kültüründe dağ kültü ve dağ kültüne bağlı varlıklar. Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 68, (Mayıs 2020), 153-174.
- Şimşek, E. (2017). Türk kültüründe alkarisi inancı ve bu inanca bağlı olarak anlatılan efsaneler. Akra Uluslararası Kültür Sanat Edebiyat ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 5 (12), 99-115.
- Turan, A. B. (2020). *Türk canavarları sözlüğü: şamanist söylencelerde canavarlar ve şeytani ruhlar*. İstanbul: Gerekli Kitaplar
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Nazar. (01.03.2021 tarihinde (<https://islamansiklopedisi.org.tr/nazar--goz-degmesi#2> adresinden ulaşılmıştır).
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Fal. (01.03.2021 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/fal#1> adresinden ulaşılmıştır).